

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref

Vår ref
2011/9656-MOV

Dato
24.10.2011

Høringsuttalelse fra Universitetet i Bergen til NOU 2011:6 Et åpnere forskningssystem – Fagerbergutvalgets innstilling

Vi viser til departementets brev fra 30.5.2011, hvor det inviteres til kommentarer til NOU 2011:6. Universitetsstyret behandlet saken i sitt møte 20.10.11 (sak 65/11) og det var tilslutning til følgende uttalelse:

Universitetet i Bergen mener Fagerbergutvalgets utredning er interessant og har viktige forslag. Punktvis kommenteres utvalgets seks hovedforslag. Andre forslag i utredningen kommenteres til slutt.

Stor, fri og åpen konkurransearena i Forskningsrådet

Universitetene har lenge etterlyst en styrking av Fri prosjektstøtte (Fripro) i Forskningsrådet. Stor søkning og begrensede midler har ført til lav tilslagsprosent (10 %) og støtteverdige prosjekter med høye karakterer har ikke fått støtte. UiB etablerte ordningen *Friforsk* fra 2006, med 5-10 mill. kroner årlig. Fra *Friforsk* har prosjektledere kunnet få midler til å videreutvikle prosjekter med sikte på ny søknad. UiB er positiv til statsbudsjettets forslag om økning på 100 mill. kroner til Fripro. Tiden er overmoden for å styrke budsjetttrammene for den frie forskningen. Dette vil bidra til økt fornyelse, høyere kvalitet og mer publisering og sitering.

UiB støtter etableringen av en stor, fri og åpen konkurransearena i Forskningsrådet.

UiB støtter ikke forlaget om at YFF- ordningen bør legges ned. YFF skal stimulere til å velge forskning som karrierevei og å hjelpe yngre, talentfulle forskere til å nå internasjonal toppklasse. Ordningen bør heller styrkes enn avvikles. Med årlige utlysninger kan ordningen utvikles til å bli en god arena som kan øke suksessraten for unge norske forskere i ERC Starting Grants og senere ERC Advanced Grants.

Større deler av midlene til helseforskningen og utvalgte departementers støtte til institutter kanaliseres direkte til åpne nasjonale konkurransearenaer

Fagerbergutvalget foreslår at en større andel av de ressursene som i dag fordeles gjennom regionale helseforetak, blir gjenstand for åpen konkurranse gjennom Forskningsrådet eller et eget nasjonalt helseforskningsråd. Utvalget mener dagens ordning ikke er effektiv og at det bør være nasjonal konkurranse for å sikre at de beste forskningsprosjektene får tildeling.

Gjennom de regionale samarbeidsorganene er det bevilget betydelige og viktige ressurser til helseforskning som har fremmet forskningssamarbeid på regionalt nivå og oppbygging av felles infrastruktur og økt antall doktorgrader. For forskningen ved et internasjonalt anerkjent forskningsuniversitet, er det særlig viktig med konkurranse nasjonalt og internasjonalt. Det gjelder også helseforskningen. Det er i konkurranse med de beste forskningsmiljøene nasjonalt og internasjonalt, at kvalitet i forskning best bedømmes og fremmes.

post@uib.no
www.uib.no
Org no. 874 789 542

Universitetsledelsen
Telefon 55 58 20 01/02

Postadresse
Postboks 7800
5020 Bergen

Besøksadresse
Harald Hårfagres gate 1
Bergen

Saksbehandler
Hilde Hvidsten Bretvin
Telefon 55 58 20 20

Ved UiB er det ulike syn på forslaget til Fagerbergutvalget på dette punktet. Det medisinsk-odontologiske og Det psykologiske fakultet, som også i størst grad har regionale forskningsmidler, ønsker at de regionale samarbeidsorganene fortsatt skal fordele forskningsmidlene fra Helse- og omsorgsdepartementet. Alle ønsker større satsing på den samlede medisin- og helsefaglige forskningen, også i Forskningsrådet.

Universitetet i Bergen mener prinsipielt at det er riktigst med nasjonale og internasjonale konkurransearenaer. Vi støtter at Norges forskningsråd får større ansvar for forvaltning av forskningsmidler til helse- og medisinsk forskning. Da kan helseforskningen i sterkere grad ses i sammenheng med annen forskning, som grunnforskning som skjer innenfor ulike felt, som life sciences og velferdsforskning. Dette vil også være en fordel for større nasjonale prosjekter. Det vurderes ikke som heldig å etablere et eget helseforskningsråd.

UiB mener NORAD og Utenriksdepartementets midler til utviklingsforskning i større grad bør kanaliseres via Forskningsrådet. Det kan åpne muligheter for mer tverrfaglig samarbeid i utviklingsforskningen og mer samarbeid med forskningsinstitusjoner i utviklingsland.

Styrking av resultatbasert finansiering på institusjonsnivå

Utvalget vektlegger at det er vanskelig å si noe sikkert om hvilket nivå resultatbasert omfordeling bør ha, bortsett fra at det ikke er ønskelig å omfordele en veldig stor del av bevilgningen. Videre hevdes det at resultatbasert finansiering bidrar til mer effektiv ressursutnyttelse og styrker vektleggingen på resultater og særlig publisering. Utvalget foreslår at RBO-ordningen styrkes med anslagsvis 290 mill. kroner. I følge utvalget er den norske ordningen relativt beskjeden, og den resultatbaserte finansieringen av forskningen har ikke økt på mange år, selv om produktiviteten har økt kraftig. Utvalget mener dette har svekket ordningen og incentivene.

UiB ønsker generelt ikke en videre utbygging av de resultatbaserte indikatorene og støtter Fagerbergutvalgets påpekning om at rammen for resultatbaserte omfordelingen (RBO) blir åpnet, slik at det blir gitt mer ressurser med økning i oppnådde resultater.

Utvalget reiser spørsmål ved om EU-insentivene i RBO-ordningen har tilstrekkelig effekt fordi insentivene svekkes nedover i organisasjonen og gir lite eller ingen uttelling for forskere eller forskergrupper som genererer inntektene. Ved UiB overføres 75 % av departementets resultatinntekter til fakultetene. Det er vektlagt at økte oppnådde inntekter skal videreføres til institutter og komme dem til gode som genererer inntektene. Prosjektledere som mottar støtte fra ERC Advanced eller Starting Grant får en forsterkning på 25 % til prosjektet. Ordningen skal stimulere til søkning til ERC og styrke grunnforskningsprosjektene som får støtte. UiB vil styrke deltakelsen i EU-forskningen og insentivstruktur skal drøftes i denne sammenheng.

UiB mener EU-delen av RBO bør differensieres og gis dobbel uttelling for midler i prosjekter som koordineres av norske institusjoner. Dersom prosjekter som ble koordinert fra Norge hadde fått betydelig større belønning, ville det oppmuntret universitetene og våre forskere til å gå tyngre inn i store prosjekter i EU-forskningen. Det ville fremme kvalitet og økt internasjonalisering av norsk forskning.

En midlertidig prøveordning for kanalisering av små driftsmidler til aktive forskere (Forskerfunn)

Utvalget foreslår en prøveordning for automatisk tildeling av driftsmidler til aktive forskere på grunnlag av publisering og avlagte doktorgrader. Målsettingen er at aktive forskere, som faller utenfor større ordninger eller tematiske programmer, skal få bedre forskningsvilkår.

I en merknad framgår det at tre av medlemmene i utvalget ikke støtter innføringen av en slik ordning. De mener ordningen er en uhensiktsmessig detaljstyring av bruk av institusjonenes midler. De ser det som uheldig at myndighetene gir tildelingsprinsipper på enkeltforsknernivå og at hver institusjon på selvstendig grunnlag best kan vurdere hvordan midlene skal brukes for å oppfylle institusjonenes målsettinger.

Selv om det også ved UiB er ulike syn på forslaget, vurderes det som svært viktig å ha ordninger som gir muligheter for forskning til alle aktive forskere og driftsmidler til deres forskning. Forslaget vurderes som et positivt forslag for å få til gode ordninger som sikrer aktiv forskning og det kan gi incentiver i bredden av universitetet. Tiltaket bør også ses i sammenheng med ordningen med småforsk- midler som gjennom flere år har gitt grunnlag for faglig aktivitet og ny forskning. Hvordan ordningen med forskerfunn konkret praktiseres, vil det være best å drøfte ved institusjonene.

Opptrapping av forskerutdanningen

Utvalget skulle vurdere rekrutteringen til norsk forskning. Av flere grunner anbefaler utvalget at det settes som mål å utdanne 2000 doktorgradskandidater i Norge i år 2020, ved at det opprettes 1200 nye offentlige stipendiatstillinger de neste fire årene med en kostnad av 255 mill. kroner årlig. Det anbefales at det gjøres spesielle vurderinger for å sikre tilgangen på kompetente personer i teknologiske fag.

UiB støtter utvalgets forslag om at Norge skal utdanne 2000 kandidater i 2020 og er beredt til å ta vår del av løftet under forutsetning av fullfinansiering av kandidatene. UiB har inngått i underkant av 200 nye doktorgradsavtaler de siste årene, etter en topp i 2006 med 273 avtaler. UiB støtter Studentparlamentets påpekning av å understreke betydningen av økt satsing på studentaktiv forskning for å sikre best mulig rekruttering til forskerutdanningen.

UiB vil påpeke at det er stort behov for å øke antallet stillinger for postdoktorer. Det bør være et rimelig forholdstall mellom antallet stipendiat- og postdoktorstillinger. UiB har over tid arbeidet for å oppnå et forholdstall der det er en postdoktorstilling for tre stipendiatstillinger.

Forskningsbarometer

Fagerbergutvalget foreslår å etablere et forskningsbarometer for å vurdere tilstanden i norsk forskning ved å fokusere på sammenhengen mellom forskningsinnsats og -resultater. Utvalget foreslår at forskningsbarometeret suppleres med jevnlig kvalitative vurderinger bygd på evalueringer gjennomført av Forskningsrådet. Utvalget foreslår at det utvides, og at det opprettes et forskningsprogram som ved hjelp av ulike faglige perspektiver og metoder analyserer den offentlige finansierte forskningen og dens anvendelse. Utvalgets pilot viser at det å utarbeide et forskningsbarometer er et svært sammensatt spørsmål og utvalgets rapport gir ingen overbevisende holdepunkter for at det vil være hensiktsmessig å utvikle enda et nytt særnorsk barometer som skal danne grunnlag for beslutninger på alle nivåer.

UiB støtter ikke forslaget om å utvikle et forskningsprogram i regi av Norges forskningsråd for å utvikle et forskningsbarometer.

Andre kommentarer

Utvalget er kritisk til sektorprinsippet som grunnleggende prinsipp i norsk forskning. Det er positivt at fagdepartementene tar ansvar for kunnskapsutviklingen innenfor sine felt, men det kan føre til at helheten blir summen av særinteressene. Seksten departementer finansierer forskning i Forskningsrådet, dette er en viktig forklaring på at tematisk styrt programforskning står sterkt i rådet. Det fører til uheldig styring av forskningen, reduserer rommet for utvikling av langsiktig, kunnskapsmessig mangfold i forskningen, og tematisk programforskning

prioriteres i for sterk grad på bekostning av fri, forskerinitiert forskning. UiB støtter utvalgets syn om at detaljstyring av Forskningsrådet er uheldig og at det er mer hensiktsmessig å utforme sentrale mål for rådets virksomhet.

Betydningen av å se forskning og kunnskapsutvikling i sammenheng med høyere utdanning og kompetansebygging, kunne med fordel vært enda sterkere framhevet.

Fagerbergutvalget er møtt med kritikk for at det er for liten oppmerksomhet i utredningen om de samfunnsmessige effektene forskningen har over tid. Utvalgets mandat var å finne fram til bedre redskaper for å måle disse effektene. UiB erkjenner at dette er vanskelig, og at det er effekter av forskningen som ikke på noen lett måte kan kvantifiseres i enkle parametre.

Vennlig hilsen

Sigmund Grønmo
rektor

Kari Tove Elvbakken
universitetsdirektør